

20. ULUSLARARASI TÜRK DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

18-20 Ekim 2022 Bışkek / Kırgızistan

Azerbaycan'ın Milli Kimliği: “Azeri mi, Azerbaycan Türkü mü?”

Ahmet Ali UGAN - Hakan ÜLKER

Iğdır Üniversitesi, Türkiye
aali.ugan@igdir.edu.tr

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
hulker@outlook.com.tr

Özet

Azerbaycan bölgesine hâkim olmak adına özellikle Osmanlı, Safevi ve Rusya Devletleri arasında güç mücadelesi yaşanmıştır. Azerbaycan Devleti'nin ilk olarak kurulduğu 1918 yılında, Osmanlı Devleti ile Azerbaycan arasından yapılan antlaşmaya göre Azerbaycan'ın talebi doğrultusunda Osmanlı Devleti askeri yardımda bulunacaktı ki, öyle de olmuştur. Ancak Birinci Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti'nin imzaladığı Mondros Ateşkes Antlaşması neticesinde Türk ordusu Azerbaycan'dan ayrılmıştır. Birinci Dünya Savaşı sırasında Lenin önderliğinde Bolşevik ya da Ekim Devrimi olarak adlandırılan ayaklanmadan sonra Çarlık rejimi yıkılmış ve yaşanan iç karışıklığın da giderilmesinden sonra Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) kurulmuştur. Çarlık Rusya'sı döneminde sömürgeci politikalara ve kendi kültüründen koparılmak amacıyla baskı ve tehdite maruz kalan Azerbaycan, aynı şekilde, 70 yıl boyunca SSCB'nin çatısı altında bulunduğu süreçte, Sovyet Rusya'nın baskısına ve asimilasyonuna maruz kalmıştır. Ancak asimilasyon bağlamında şunu da belirtmek gerekiyor ki, “Azeri” kelimesini ilk olarak gündeme getiren İran'dır.

Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden yazılı doküman incelemesine dayanmaktadır. Çalışmanın amacı, Selçuklular döneminde Türk yurdu haline gelen Azerbaycan'ın milli kimliği üzerinde durularak “Azeri” kelimesine yapılan vurgunun sebeplerini ortaya çıkarmak ve bu durumun özellikle hangi dönem ve devletler tarafından öne sürüldüğünü ve sebeplerini tartışmaktır.

Çalışmada Azerbaycan'ın tarihi, Türklük ile hangi dönemde ve nasıl tanıstıkları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Osmanlı Devleti, Safevi Devleti ve Rusya arasında Azerbaycan'a hâkim olma mücadelesi açıklanmıştır. Akabinde Azerbaycan ismi eski zamanlardan beri kullanılıyor olsa da Azerbaycan Devleti'nin ilk olarak tarih sahnesini çıkmasını ve bu süreçten sonra yaşanan gelişmeler, Sovyet Rusya egemenliği ve Azerbaycan halkının Türk ya da “Azeri” olarak ifade edilmesi sorunsalı üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak, 1991 yılında SSCB'den bağımsızlığını kazanan Azerbaycan Devleti, özellikle bu dönemde farklı yönlerden asimilasyona uğramışlar ve Türklük yerine farklı bir milletten olduklarını belirtmek adına “Azeri” halkı vurgusu yapılmıştır. Fakat Azerbaycan Türkleri bu durumun farkında olarak Türklüklerinden taviz vermemişlerdir.

Anahtar kelimeler: Azerbaycan Türkü, “Azeri”, Milli Kimlik.